

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія аеронавігації

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «Нормативно-правова і спеціальна підготовка пілотів до
польотів на МПЛ: організація пошуку і порятунку»
обов'язковий компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Аеронавігація

За темою № 2 – Додаток №12 до Конвенції ІКАО

Кременчук 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Методичною радою Кременчуцького
льотного коледжу Харківського
національного університету внутрішніх
справ
Протокол від 28.08.2023 № 1

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з технічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні циклової комісії аеронавігації протокол 28.08.2023 № 1.

Розробник:

Викладач циклової комісії аеронавігації, спеціаліст вищої категорії Журід В.І.

Рецензенти:

1. Професор циклової комісії аеронавігації, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, викладач-методист Тягній В.Г.
2. Професор циклової комісії авіаційного і радіоелектронного обладнання, к.т.н., спеціаліст вищої категорії Гаврилюк Ю.М.

План:

1 Про затвердження Положення про систему управління безпекою польотів на авіаційному транспорті Наказ, Положення від 25.11.2005 № 895 (Статус: Чинний)

Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна література:

1. Загальні правила польотів у повітряному просторі України від.06.02.2017 №66/73
- 2.Постанова Верховної Ради. Повітряний кодекс України. Керівний. Київ, 2014.
3. Міністерство транспорту України. Правила польотів у класифікованому повітряному просторі України. Наказ № 293,295.Київ,16.03.03, 04.05.05.
4. Положення про систему управління БП на авіаційному транспорті. Наказ№ 895. Київ, Державіаслужба, 2006.
5. Марінцева К.В. Перевезення небезпечних вантажів. К.НАУ. 2002
6. Повітряний кодекс України (від 19 травня 2011 № 3393-VI)
7. Кодекс цивільного захисту України (від 2 жовтня 2012 № 5403-VI)
8. Указ Президента України “Про заходи щодо впровадження в Україні єдиної системи проведення авіаційних робіт з пошуку і рятування”(від 02 вересня 1997 № 937)
9. Постанова Кабінету Міністрів України 14 листопада 2012 № 1037 «Про заходи щодо вдосконалення організації та проведення авіаційних робіт з пошуку і рятування».
10. Наказ МВС України 16.03.2015 № 279 «Про затвердження Правил авіаційного пошуку і рятування в Україні» (zareestrovano у Міністерстві юстиції України 01.04.2015 № 364/26809).

Додаткова література:

11. Правила розслідування АП з цивільними ПС в Україні. Київ, Державіаслужба, 2005.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

19. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_138

20. Режим доступу: <https://www.dsns.gov.ua/ua/Golovniy-aviaciyniy-koordinaciyniy-centr-poshuku-i-ryatuvannya-GAKCPR.html>

21. Режим доступу: <http://www.glau.kr.ua/index.php/ru/struktura/kafedra/kps>

1 Положення про систему управління безпекою польотів на авіаційному транспорті

1. Загальні положення

1.1. Це Положення розроблене на виконання вимог Повітряного кодексу України та Державної комплексної програми розвитку авіаційного транспорту України на період до 2010 року, схваленої постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 2001 року N 919 "Про додаткові заходи на виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 вересня 2000 року", з метою створення єдиної системи управління безпекою польотів цивільної авіації України та приведення її у відповідність до стандартів та рекомендованої практики ІКАО.

1.2. Положення визначає порядок організації робіт щодо попередження авіаційних подій, завдання та функції управління, органів, об'єктів та суб'єктів управління, встановлює форми контролю за виконанням робіт.

1.3. Дія цього Положення поширюється на всіх суб'єктів цивільної авіації України незалежно від форм власності (далі - експлуатанти), у тому числі на організації та громадян, які здійснюють експлуатацію повітряних суден, виконання і забезпечення польотів та обслуговування повітряного руху на території України.

1.4. Управління безпекою польотів у цивільній авіації здійснює Державна служба України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації (Державіаслужба).

1.5. Управління безпекою польотів у авіакомпаніях і в авіапідприємствах здійснюють перші керівники експлуатантів (авіакомпаній та авіапідприємств).

1.6. Експлуатанти на підставі цього Положення впроваджують систему управління безпекою польотів авіакомпанії (авіапідприємства).

1.7. Нормативні посилання

При розробці Положення використовувалися такі нормативно-правові акти:

- Повітряний кодекс України;
- Закон України "Про транспорт";
- Указ Президента України від 15.07.2004 N 803 "Про Державну службу України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації", із змінами, унесеними згідно з Указом Президента від 16.08.2004 N 912;
- постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.97 N 204 "Про затвердження Порядку здійснення нагляду за забезпеченням безпеки руху на транспорті";
- постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.2001 N 919 "Про додаткові заходи на виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 вересня 2000 року";
- Порядок збирання та практичного використання інформації бортових систем реєстрації на підприємствах цивільної авіації України, затверджений наказом Державіаслужби від 14.11.2005 N 850 та зареєстрований в Мін'юсті 29.11.2005 за N 1433/11713;
- Правила розслідування авіаційних подій з цивільними повітряними суднами в Україні, затверджені наказом Державіаслужби від 03.08.2005 N 565, зареєстровані в Мін'юсті 26.08.2005 за N 928/11208;
- Положення про призначене авіапідприємство з боку України на експлуатацію міжнародної повітряної лінії, затверджене наказом Державіаслужби від 24.12.2004 N 247 та зареєстроване в Мін'юсті 29.12.2004 за N 1665/10264;
- Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 року N 1112;
- додаток 1 ІКАО до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. "Выдача свидетельств авиационному персоналу";
- додаток 6 ІКАО до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. "Эксплуатация воздушных судов";
- додаток 8 ІКАО до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. "Летная годность воздушных судов";
- додаток 13 ІКАО до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. "Расследование авиационных происшествий и инцидентов";
- керівництва ІКАО:
- "Руководство по расследованию авиационных происшествий и инцидентов" (Дос 9756 AN/9655);

- "Руководство по предотвращению авиационных происшествий" (Дос 9422);
- "Руководство по процедурам эксплуатационной инспекции, сертификации и постоянного надзора" (Дос 8335 AN/879);
- "Руководство по организации контроля за обеспечением безопасности полетов" (Дос 9734 AN/959).

1.8. Скорочення

АТС - авіаційно-транспортна система

АП - авіаційна подія

АТ - авіаційна техніка

АТБ - авіаційно-технічна база

БП - безпека польотів

ДІБП - Департамент інспектування безпеки польотів

ІКАО (ІСАО) - Міжнародна організація цивільної авіації

КЛЕ ПС - керівництво з льотної експлуатації повітряних суден

КОСПАС-САРСАТ - міжнародна космічна система пошуку аварійних суден

КЦПР ЦА - координаційний центр пошуку та рятування цивільної авіації

ОПР - обслуговування повітряного руху

ПС - повітряне судно

ТО ПС - технічне обслуговування повітряного судна

Укравіапошук - Державна авіаційна пошуково-рятувальна служба

ЦА - цивільна авіація

ЦДС - центральна диспетчерська служба

1.9. Визначення

У цьому Положенні терміни мають такі визначення:

авіаційна подія - подія, пов'язана з використанням ПС, яка має місце з моменту, коли будь-яка особа піднімається на борт з наміром здійснити політ, до моменту, коли всі особи, що перебували на борту, покинули ПС, і в ході якої будь-яка особа отримує тілесні ушкодження із смертельним наслідком або серйозні тілесні ушкодження, або ПС одержує серйозні пошкодження конструкції, або виникла інша загроза безпеці польотів. АП поділяються на катастрофи, аварії, серйозні інциденти та інциденти;

авіаційно-транспортна система - сукупність елементів (суб'єктів) системи, діючих і взаємодіючих для задоволення потреб суспільства в авіаційних роботах та перевезеннях. Суб'єктами АТС є ПС з їх екіпажами,

авіакомпанії, аеродроми і аеропорти, організації з ТО ПС, ОНР, авіаційна адміністрація та установи з нагляду за безпекою польотів;

акредитація - процедура, під час якої національний орган з акредитації документально засвідчує компетентність юридичної особи чи відповідного органу з оцінки відповідності виконувати певні види робіт (випробування, калібрування, сертифікацію, контроль);

аналіз польотних даних - процес аналізу зареєстрованих польотних даних з метою підвищення рівня безпеки польоту;

безпека - відсутність неприпустимого ризику, пов'язаного з травмуванням або загибеллю людей, заподіянням збитків навколишньому середовищу;

безпека польотів - комплексна характеристика повітряного транспорту та авіаційної діяльності, яка визначає здатність виконувати польоти без загрози для життя і здоров'я людей;

бортовий реєстратор, бортова система реєстрації - обладнання повітряного судна, яке призначається для запису параметричної чи мовної інформації з метою:

здійснення програми аналізу польотних даних про безпеку польотів;

проведення розслідування причин авіаційних подій з повітряними суднами;

вимоги безпеки польотів - вимоги, встановлені законодавчими актами, правилами, настановами, інструкціями, нормативно-технічною документацією тощо, виконання яких забезпечує здатність виконувати польоти без загрози для життя та здоров'я людей;

експлуатант - особа, організація або підприємство, що експлуатує повітряні судна чи пропонує свої послуги в цій галузі;

завдання управління - вимоги, які впливають з головної мети і підлягають задоволенню для її досягнення;

керівництво польотами - здійснення повноважень щодо початку виконання польоту, продовження чи закінчення польоту, а також зміни маршруту в інтересах безпеки ПС, регулярності та ефективності польоту;

контроль - це заздалегідь спланована система професійно обґрунтованих дій перевіряючих органів виконавчої влади, спрямованих на визначання стану об'єкта контролю щодо його відповідності встановленим вимогам, нормам та стандартам, технології роботи, з метою забезпечення якості продукції чи надання послуг при повному забезпеченні безпеки людей та навколишнього середовища;

методи управління - сукупність способів та засобів впливу керівних суб'єктів та об'єктів управління для досягнення визначеної мети;

нагляд - постійний контроль за виконанням експлуатантами вимог нормативних актів щодо забезпечення безпеки польотів, авіаційної та екологічної безпеки;

небезпечне відхилення - зниження якості функціонування технологічного комплексу "ПС - екіпаж - середовище", яке впливає на безпеку польоту;

оперативне реагування на авіаційну подію - це комплекс заходів, що здійснюються на різних рівнях управління від Державіаслужби до підприємства після отримання інформації про виникнення АП, з метою оперативної ліквідації та мінімізації наслідків, об'єктивного розслідування обставин та причин, розробки та вжиття заходів щодо її попередження в подальшому та контролю за їх виконанням;

органи управління - установи, організації, підприємства та їх структурні підрозділи, що мають право приймати управлінські рішення в межах своєї компетенції і контролювати виконання прийнятих рішень;

особлива ситуація - ситуація, яка виникає в польоті через вплив небезпечних факторів або їх збіг, що призводять до зниження безпеки польотів;

підтвердження відповідності - діяльність, наслідком якої є гарантування того, що продукція, системи якості, системи управління якістю, системи управління довкіллям, персонал відповідають встановленим законодавством вимогам;

польотна інформація, польотні дані - параметрична та мовна інформація, котра відтворюється із записів бортових реєстраторів, а також із обов'язкових та добровільних повідомлень екіпажу ПС;

принципи управління - правила, якими керуються суб'єкти управління. Принципи управління визначають вимоги до системи, процесу та механізму управління;

причина авіаційної події - сукупність взаємопов'язаних факторів, що призвели до авіаційної події;

регулярний контроль польотів - контроль за якістю функціонування технологічного комплексу "ПС - екіпаж - середовище" згідно з програмою аналізу польотних даних;

ризик - поява обставин, що обумовлюють виникнення особливих ситуацій у польоті;

розслідування - процес, який проводиться з метою попередження АП і включає збір та аналіз інформації, підготовку висновків, установлення причин авіаційних подій та розроблення рекомендацій щодо забезпечення безпеки польотів;

сертифікація - процедура, за допомогою якої визнаний в установленому порядку орган документально засвідчує відповідність персоналу, продукції, систем якості, систем управління якістю, систем управління довкіллям встановленим законодавством вимогам;

система управління безпекою - структурована та документована система, яка дозволяє персоналу експлуатанта ефективно забезпечувати безпеку польотів;

суб'єкти управління - персонал, структурні підрозділи, спеціально створені органи, які впливають на систему управління з метою забезпечення її функціонування;

технічне обслуговування - проведення робіт, необхідних для збереження льотної придатності ПС, включаючи контрольно-відновлювальні роботи, перевірки, заміни, ліквідацію дефектів, які виконуються як окремо, так і в поєднанні, а також практичне виконання модифікацій чи ремонту;

управління безпекою на транспорті - підготовка, прийняття і реалізація управлінських рішень зі здійснення організаційних, технічних та інших заходів, спрямованих на забезпечення безпеки, збереження здоров'я людей і навколишнього природного середовища, на авіаційному транспорті;

управлінське рішення - директивний акт цілеспрямованого впливу на об'єкт управління, який характеризує конкретну управлінську ситуацію і містить заходи, програму досягнення мети;

фактор - суттєва обставина, яка впливає на виникнення небезпечної ситуації (ризик);

фактори безпосередні - обставини, котрі безпосередньо призвели до авіаційної події і пов'язані з помилками екіпажу або відмовами техніки;

фактори супутні - обставини, котрі сприяли негативному розвитку особливої ситуації в польоті;

фактори головні - обставини, пов'язані з недоліками в організації та управлінні діяльністю авіації, ергономічними і конструктивно-виробничими недоліками повітряних суден;

функції управління - конкретні дії або сукупність дій, які забезпечують досягнення поставленої мети (завдань).